

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่โบราณ บรรดาศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรมและคุณธรรม อันหล่อหลอมรวมกันเป็นเอกลักษณ์ของไทย ล้วนมีรากฐานที่สำคัญมาจากพระพุทธศาสนา และเป็นมรดกตกทอดสืบมาถึงลูกหลานไทย ในปัจจุบันและจะสืบต่อไปในอนาคต พระพุทธศาสนานับว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าคู่บ้านคู่เมืองไทย เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจทำให้เกิดเอกภาพและความมั่นคงในชาติสามารถดำรงคงความเป็นไทย อยู่ได้ด้วยศรัทธาและความสุขสมบูรณ์โดยธรรมมีความเป็นมนุษย์อย่างพร้อมมูลอันเอื้อประโยชน์ ต่อตนเองและต่อมนุษยชาติโดยทั่วหน้า

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนกว่าร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนา การนับถือ พระพุทธศาสนาของคนไทยนั้นได้มีมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 6 คือ เมื่อครั้งยังตั้งถิ่นฐานอยู่ในตอน ใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน โดยที่คนไทยในสมัยนั้นนับถือพระพุทธศาสนา แบบมหายาน (พล.ต.ต.สังัด โรจนากิจมย์, 2521, หน้า 70) ต่อมาเมื่อคนไทยได้อพยพลงมาตั้ง ประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนได้รับนับถือพระพุทธศาสนาแบบหินยาน ซึ่งพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทได้นำมาเผยแผ่แก่ชาวพื้นเมืองเดิมไว้แล้วในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของประเทศพระมหากษัตริย์ ไทยได้อาราธนาพระภิกษุเถรวาทเชื้อสายลังกาจากเมืองนครศรีธรรมราชมาเป็นแบบอย่างปรับปรุง การพระศาสนาให้บริสุทธิ์และเหมาะสมกับลักษณะของคนไทย จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ และได้ติดต่อสัมพันธ์กับพระสงฆ์ลังกาอีกหลายครั้งในสมัยต่อมา จนพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ได้เจริญมั่นคงอยู่ในประเทศไทยและเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยแทบทุกด้านมาจนถึงทุกวันนี้ (ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, 2526, หน้า 27)

ลักษณะหนึ่งของคนไทยเมื่อไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด เมื่อสร้างบ้านรวมกันเป็นชุมชนขึ้น ก็เกิดความจำเป็น ในการที่จะต้องมีพระสงฆ์ไว้เป็นที่พึ่งทางใจมีวัดเป็นที่ทำบุญกุศล ตามขนบ ธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธในแต่ละท้องถิ่นและชุมชนนั้น ๆ มีการสร้างวัดตั้งวัดขึ้นทุกท้องถิ่น แม้ในต่างประเทศกลุ่มหรือหมู่คณะคนไทยที่อาศัยอยู่ก็ยังคงร่วมกันสร้างวัดขึ้นในท้องถิ่นที่ไปรวมกัน อยู่กัน วัดในพระพุทธศาสนาของไทยจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจ และศูนย์กลางทางสังคม อันเป็นส่วน ประกอบที่ขาดไม่ได้ของชุมชนทุกขนาด คือ เป็นทุกอย่างของชุมชนพระมีสงฆ์มีฐานะเป็นผู้นำ ทางจิตใจและสังคมได้รับความเคารพนับถือบูชาเป็นที่เชื่อถือสูงสุด ศิลปวรรณคดีของคติส่วนใหญ่

เกิดขึ้นด้วยการอาศัยวัดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ และวัดก็เป็นสถานที่รักษาผลงานดังกล่าวไว้สิ่งเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความรักในความเป็นชาติไทยที่สำคัญอย่างยิ่ง (นพรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์, 2543, หน้า 1-2) ฉะนั้น วัดในพระพุทธศาสนา จึงเป็นสถานที่ทางศาสนา เป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณร ใช้เป็นที่ประกอบกิจกรรม หรือพิธีกรรมทางศาสนา โดยปกติมีอุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร เป็นต้น กฎหมายจึงกำหนดให้วัดมีสองอย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ซึ่งได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดได้แล้ว แต่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อได้ขึ้นทะเบียนวัดไว้กับทางราชการถือเป็นวัดถูกต้องตามกฎหมาย (กรมการศาสนา, 2545, หน้า 1-3) ถึงประเทศไทยจะมีวัดถูกต้องมากก็จริง แต่จำนวนพระภิกษุที่อยู่ประจำวัดยังมีจำนวนไม่พอเพียง เนื่องจากทั่วประเทศยังมีวัดร้างมากกว่า 6,000 วัดในจำนวนนี้มีไม่น้อยที่ทั้งวัดมีพระรูปเดียว หรือเป็นวัดร้างมีพระไปอยู่เฉพาะในพรรษา เพราะชาวบ้านไปนิมนต์มาอยู่ได้ทำบุญระหว่างพรรษา พอออกพรรษาท่านก็ต้องกลับไปอยู่วัดเดิมของท่าน หรือบางวัดมีพระภิกษุสามเณรหลายรูป แต่เป็นพระภิกษุสามเณรที่บวชใหม่ขาดพระเถระที่มีอายุพรรษาพอจะอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยให้ถูกต้องได้ บางวัดมีพระภิกษุที่พรรษายังไม่ถึงห้า หรือได้ศึกษาเล่าเรียนมาน้อยปกครองกันเองแบบชั่วคราว รักษาการ การศึกษาเล่าเรียนปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมักขาดตกบกพร่อง เพราะไม่ทราบกิจวัตรที่ตนเองต้องทำ (ชาเลื่อง วุฒิจันทร์, 2526, หน้า 97)

เมื่อพระสงฆ์ไม่ได้รับการศึกษาที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย จึงเกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ของคณะสงฆ์ไทย อันส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมแก่สถานะของวัดและบุคลากรของพระพุทธศาสนา คือ พระภิกษุสามเณรเองสภาพปัญหาที่ส่งผล คือ ด้านการจัดปกครองของพระภิกษุสามเณรที่ไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย มีลักษณะเป็นไปตามอำนาจการสั่งการเป็นหลักกระทั่งคณะสงฆ์ระดับผู้บริหารจำนวนไม่น้อยที่ไม่เข้าใจถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่การปกครองตามกฎหมายอาณัติและธรรมนูญ ด้านศาสนศึกษาในแต่ละวัดมีลักษณะตามใจไม่บังคับ อันเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้พระภิกษุสามเณรไม่เข้าใจหลักพระธรรมวินัยที่ถูกต้องแท้จริงและเกิดการประพฤติปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนไปจากกรอบ และขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการสั่งสอน ขาดงบประมาณสนับสนุนตลอดจนขาดแคลนนักเรียนที่จะเรียนพระธรรมวินัย จนเกิดการมองข้ามความสำคัญไป สอดคล้องกับพระมหาเรณูศักดิ์ พิมพ์สกุล (2545, หน้า 39) กล่าวว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลักที่สำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ แต่กลับถูกมองข้ามจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการหันไปสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาอื่นมากขึ้น นับเป็นการทอดทิ้งการส่งเสริมการศาสนศึกษาอย่างน่าเป็นห่วง ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ในกรณีที่วัดที่มีความพร้อมในเรื่องทุน แต่ไม่เอื้ออำนวยด้านทุนแก่พระภิกษุสามเณรตลอดถึงนิสิต นักศึกษาและนักเรียนเยาวชนต่าง ๆ อันเป็นช่องทางให้เกิดความท้อแท้ในการศึกษาเล่าเรียนและไม่สนใจต่อการศึกษาในที่สุด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขณะสงฆ์ในระดับผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญต่อพระนักเผยแผ่เท่าที่ควร และการเผยแผ่ธรรมะในระดับวัดต่าง ๆ มีลักษณะเป็นไปเพื่อการเชิญชวนทำบุญในระดับทานเท่านั้น ไม่ก้าวถึงระดับการรักษาศีลและเจริญปัญญาอันเป็นสาเหตุให้ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าถึงหลักการทำบุญที่แท้จริง ด้านการสาธารณูปการ วัดแต่ละแห่งมีการก่อสร้างที่ไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน คือ เพื่อใช้ประโยชน์เท่าที่จำเป็น ในบางวัดมีการก่อสร้างที่ใหญ่โตเกินกำลังด้านงบประมาณและศรัทธาของประชาชน หรือบางที่กลับเน้นการแข่งขันในการก่อสร้าง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุกดี วิถีธรรมศักดิ์ (2546, บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานพัฒนาวัดของเจ้าอาวาส ในจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาในด้านบริเวณวัด เสนาสนะและถาวรวัตถุ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการศึกษาอบรมและเผยแผ่ ด้านการบริหารและการปกครอง และด้านการจัดและดูแลศาสนาสัมบัติ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดและบ้านมีสภาพที่อิงอาศัยกันการจัดการเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะชนของวัดยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสภาพปัญหาหลักต่อการจัดการบริหารวัดให้เป็นไปในทางที่ดีงามถูกต้อง

ดังนั้น คณะสงฆ์ระดับผู้บริหารในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จึงควรให้ทราบถึงสภาพและปัญหาเหล่านี้ ให้ครอบคลุมตามภารกิจของการบริหารวัด เพื่อบริหารจัดการวัดไม่ให้เกิดสภาพปัญหาดังกล่าว และดูแลรักษาให้วัดเป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ได้อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ และถูกต้องตามพระธรรมวินัย โดยยังคงรักษาความเป็นศูนย์รวมทางจิตใจไว้ได้ และก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด อันจะเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเภท ประเภทของวัด และระดับการพัฒนาของวัด
3. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13
4. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเภท ประเภทของวัด และระดับการพัฒนาของวัด

คำถามในการวิจัย

การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามเพื่อดำเนินการศึกษาค้นคว้าได้ ดังนี้

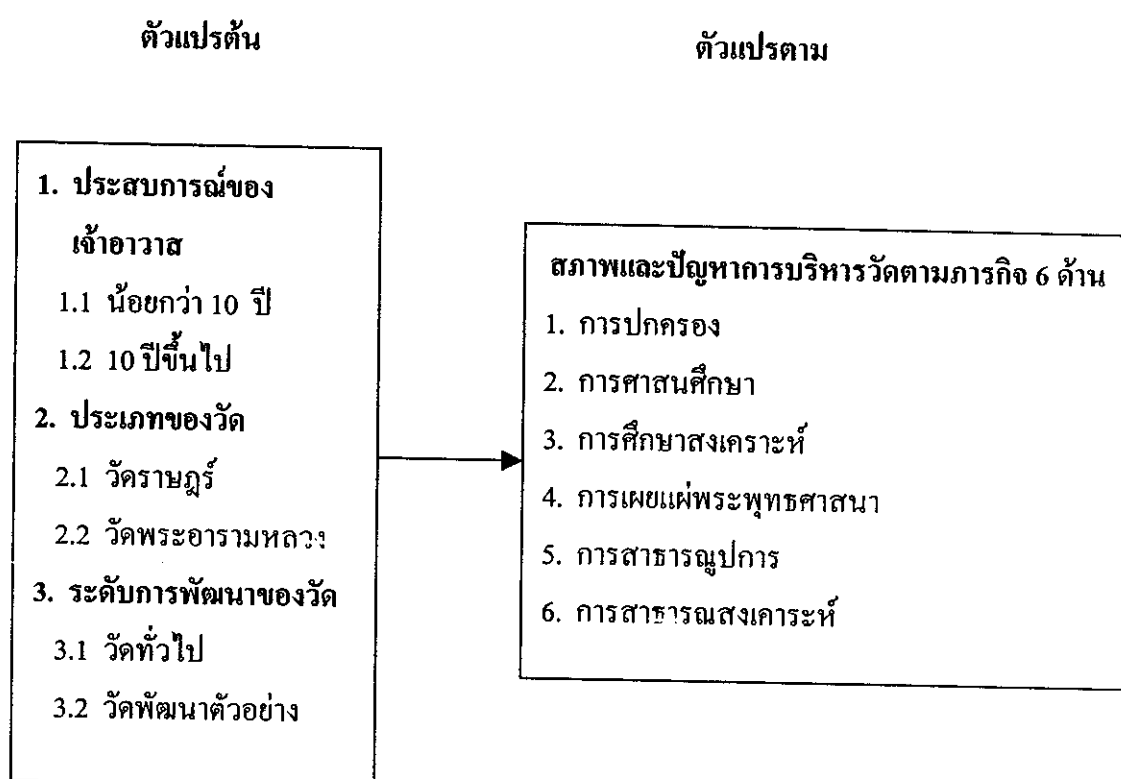
1. สภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 อยู่ในระดับใด
2. สภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเพณีการประเพณีของวัด และระดับการพัฒนาของวัดแตกต่างกันหรือไม่
3. ปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 อยู่ในระดับใด
4. ปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเพณีการประเพณีของวัด และระดับการพัฒนาของวัดแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานในการวิจัย

1. สภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเพณีการประเพณีของเจ้าอาวาส แตกต่างกัน
2. สภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเพณีการประเพณีของวัด แตกต่างกัน
3. สภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามระดับการพัฒนาของวัด แตกต่างกัน
4. ปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเพณีการประเพณีของเจ้าอาวาส แตกต่างกัน
5. ปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามประเพณีการประเพณีของวัด แตกต่างกัน
6. ปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามระดับการพัฒนาของวัด แตกต่างกัน

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครอง คณะสงฆ์ ภาค 13 โดยยึดตามภารกิจหลัก ทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ (กรมการศาสนา, 2542 ก, หน้า 24) โดยศึกษาและเปรียบเทียบจำแนกตามประเภทวัด ประเภทของวัดและระดับการพัฒนาของวัด ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบสภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครอง คณะสงฆ์ ภาค 13 ซึ่งสามารถเป็นข้อมูลให้คณะสงฆ์ในเขตปกครอง ภาค 13 ได้นำไปประกอบการพิจารณาในการวางแผนอบรมเจ้าอาวาส เพื่อการพัฒนากิจการของวัดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารระดับจังหวัดนำไปประกอบการพิจารณาวางแผน ปรับปรุง ส่งเสริมกิจการพระศาสนาให้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 โดยยึดตามภารกิจหลัก ทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากหลักการบริหารวัดตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ดังนี้

- 1.1 การปกครอง
- 1.2 การศาสนศึกษา
- 1.3 การศึกษาสงเคราะห์
- 1.4 การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 1.5 การสาธารณูปการ
- 1.6 การสาธารณสงเคราะห์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำนวน 916 รูป

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

3.1.1 ประสบการณ์

3.1.1.1 น้อยกว่า 10 ปี

3.1.1.2 10 ปีขึ้นไป

3.1.2 ประเภทของวัด

3.1.2.1 วัดราษฎร์

3.1.2.2 วัดพระอารามหลวง

3.1.3 ระดับการพัฒนาของวัด

3.1.3.1 วัดทั่วไป

3.1.3.2 วัดพัฒนาตัวอย่าง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ประกอบด้วย

3.2.1 การปกครอง

3.2.2 การศาสนศึกษา

3.2.3 การศึกษาสงเคราะห์

3.2.4 การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.2.5 การสาธารณูปการ

3.2.6 การสาธารณสงเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการบริหารวัด หมายถึง ระบบการบริหารวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือ การควบคุมดูแลวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในการวิจัยครั้งนี้พิจารณาความคิดเห็นของเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13

2. ปัญหาการบริหารวัด หมายถึง อุปสรรค หรือข้อขัดข้องที่ทำให้การบริหารงาน ของวัดไม่บรรลุผลตามที่คาดหวังตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ในการวิจัยครั้งนี้พิจารณา ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13

3. ภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ หมายถึง ภารกิจของคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

3.1 ด้านการปกครอง หมายถึง ภารกิจที่เจ้าอาวาสต้องดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด หรือในปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคม หรือ พระบัญชา ของสมเด็จพระสังฆราช

3.2 ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง ภารกิจวัดในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม-บาลีและแผนกสามัญศึกษา นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริม ด้านการศึกษาของพระภิกษุสามเณรทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การมอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกแผนก เป็นต้น

3.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจวัดในการดำเนินการจัดการศึกษาที่มุ่ง เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศล การมอบทุน การศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา

3.4 ด้านการเผยแผ่ศาสนา หมายถึง การประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชน ได้รับทราบในทุก ๆ วิธี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมและน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การบรรยายธรรม และ

การสนทนาธรรมทั้งในและนอกวัด และทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรวมถึงการเผยแพร่สื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ เป็นต้น

3.5 ด้านสาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อให้มีความเรียบร้อยและมั่นคงแข็งแรง สามารถใช้สอยได้ตลอดไป

3.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การช่วยเหลือและสงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน การจัดฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ แก่ประชาชนการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ

4. ประสพการณ์ หมายถึง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของเจ้าอาวาส

4.1 น้อยกว่า 10 ปี หมายถึง การดำรงตำแหน่งของเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ที่มีระยะเวลา ไม่เกิน 9 ปี

4.2 10 ปีขึ้นไป หมายถึง การดำรงตำแหน่งของเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ที่มีระยะเวลา ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป

5. ประเภทของวัด หมายถึง วัดที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดแยกประเภทไว้ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการขอยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง พ.ศ.2518

5.1 วัดราษฎร์ หมายถึง วัดทั่วไปที่ยังมิได้ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวง ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการขอยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง พ.ศ.2518

5.2 วัดพระอารามหลวง หมายถึง วัดที่ได้ยกขึ้นเป็นวัดพระอารามหลวงตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการขอยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง พ.ศ.2518

6. ระดับการพัฒนา หมายถึง ระดับการพัฒนาวัดตามกฎหมายการประกาศของกรมการศาสนา

6.1 วัดทั่วไป หมายถึง วัดที่ยังไม่ได้รับการประกาศให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามกฎหมายของกรมการศาสนา

6.2 วัดพัฒนาตัวอย่าง หมายถึง วัดที่ได้รับการประกาศให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามกฎหมายของกรมการศาสนา